

**Meta és adat
avagy
a repozitóriumok minősítésének követelményei**

Holl András - MTA CsFK Csi, MTA KIK

*MKE Vándorgyűlés, Eger
2013 július 19.*

A hajóskapitány rádión jelenti a Hajózási Hivatalnak, hogy a látóhatáron egy új, a térképén nem szereplő zátonyt pillantott meg. A hivatalban nem értik, milyen távoli vizeken hajózhatott a kapitány az elmúlt évtizedekben, milyen ósdi térképet használ, és mi lehet a baj a távcsövével? A kapitány által bejelentett koordinátákon nem egy új zátony van, hanem maga Atlantisz emelkedik ki újra a tenger hullámaiból. Már egy évtizede, hogy a legmagasabb hegycsúcsok kibukkantak, azóta már egy óriási sziget emelkedett ki, és csak emelkedik egyre tovább... Az első honfoglalók már az új sziget talaján termett gyümölcsöket szüretelhetik, mások már próbálják felparcellázni és kiárúsítani az új földeket. A geológusok első tanulmányai már megjelentek a születő kontinensről.

A tektonika, ami kontinenseket emel fel, a számítástechnika és az internet. Az új föld a nyílt hozzáférés világa. Egy olyan világ, ami létezett már korábban is, csak a feledés sötét vizébe süllyedt.

Meta és adat

A nyomtatott tartalmakról az elektronikusra való áttérés legalább akkora változás, mint a könyvnyomtatás bevezetése. A papír-korszakban a könyvtárak tárolták és kereshetővé tették a tartalmakat. Az elektronikus korszakban az interneten elérhető tartalmakat az interneten keressük. Mi lesz a tudományos szakkönyvtárak sorsa? (Kérdéses általában a könyvtárak, de a könyvkiadók, könyvesboltok sorsa is, ám ezeket vitassák meg más szekciókban.)

Meta (μετά)

- régen: nyomtatás – terjesztés – leírás (metaadatkészítés) helyben
- ma: tartalmak az interneten, az olvasó az interneten keres
- ma: a metaadatokat (részben) importálni lehet (amennyiben még szükség van helyi rendszerekre).
EPrints: DOI import; MTMT/MyCite2: DOI, ISBN, Google Scholar, ADS, Zetoc, DOAJ, stb. import lehetőségek tételekre és mezőkre
- Ez talán megoldja a tételek leírásának problémáját - de ugyanakkor itt az igény a sokkal részletesebb metaadatok használatára!
- OAI8 - Well behaved documents, semantic enriching, tudományos adatok leírása
- más metainformációs szintek: pl. jogok, formátumok, stb. Többszintű metaadat-sémák.

Adat

- régen: nyomtatás és postázás. Finanszírozás előfizetéseken keresztül - mivel az igénylők számával arányosak a költségek.
- ma: elektronikus tartalmaknál a költségek nem arányosak többé az olvasók számával - a szerző (a kutatás) oldaláról kell a finanszírozást megoldani. APC. Open Access.

A metaadat-készítés és a finanszírozás a kiadói oldalra kerül.

Ha a tudományos szakkönyvtáraknak nem kell többé az olvasók számára leírni a tételeket, és nem kell többé előfizetéseket kezelniük, mi lesz a dolguk? Lesz-e munkájuk egyáltalán? Lesz. Nem az olvasókat, hanem a szerzőket kell segíteniük, akik vállára nagyobb terhek kerülnek. Segíteniük kell az APC menedzselésben, és a metaadatokkal való ellátásban.

Mindez a nyílt hozzáférés "arany" modellje szerint: az OA a kiadóknál valósul meg. Mi a helyzet a "zöld" modellel (repozitóriumok)? Az átállítás hosszú időt is igénybe vehet, és helyi, intézményi archiválásra, helyi adatbányászatra az arany modell esetében is szükség lehet. És persze, a repozitóriumoknak marad a szürke irodalom, és minden, amit a kiadók nem vállalnak fel. Itt szükség lesz a tudományos szakkönyvtárakra. És ha csináljuk, csináljuk jól!

A repozitóriumok minősítésének követelményei

- Repozitóriumok minősítése, auditásása - nemzetközi trend
Barbara Sierman, APARSEN előadás
- MTMT érdekeltség
- előzmény: KPA-ban tárolt teljes dokumentumok
- szándék: MTMT - portál funkció, linkek a repozitóriumokban tárolt teljes szövegekre
- igény: megbízható linkek, jogtiszta dokumentumokra, megfelelő kópiákra
- igény: egyablakos ügyintézés: SWORD -> megbízható rendszerek
- Tanulmány az MTMT számára
 - Holl-Harangyi-Drótos-Hoffmann: Repozitóriumok minősítése
https://www.mtmt.hu/system/files/mtak_tamop_repozitoriumok_101_v4c.pdf

- 0 - 1 - 2 - 3: többszintű minősítési rendszer
 - 0: a repozitórium definíciója
 - Open Access
 - full text
 - OAI-PMH
 - permanent access - hosszú távú szolgáltatás
 - 1: alapvető követelmények: OAI-PMH tesztek, megtalálhatóság
 - 2: kompatibilitás (DRIVER, OpenAIRE, MTMT !)
 - MTMT: egyedi azonosítók, SWORD, szelektivitás
 - 3: nemzetközi auditálás

European Framework for Audit and Certification of Digital Repositories

<http://www.trusteddigitalrepository.eu/Site/Trusted%20Digital%20Repository.html>

- MTMT Programtanács: Repozitórium Minősítő Bizottság
 - <https://www.mtmt.hu/repozitorium-bizottsag>
- minősítési protokoll (folyamatban)
- a 2. szintig; önértékelés
- minősítési eljárás - tanúsítványok
- iteratív folyamat, integrálódás a könyvtári minőségbiztosítás folyamatába (Könyvtári minőségfejlesztés 21)

Irodalom

Metadata with Levels of Description:
New Challenges to Catalogers and Metadata Librarians

Myung-Ja Han

<http://conference.ifla.org/past/ifla78/80-han-en.pdf>

The potential of metadata for linked open data and its
value for users and publishers

Anneke Zuiderwijk, Keith Jeffery, Marijn Janssen

<http://www.jedem.org/article/view/138/113>

How semantic representations can support scholarly communication

Paul Groth

<https://indico.cern.ch/contributionDisplay.py?sessionId=3&contribId=0&confId=211600>

Open Access for some, Access and Open for all others

John W. Miescher

[http://indico.cern.ch/contributionDisplay.py?
contribId=41&sessionId=7&confId=211600](http://indico.cern.ch/contributionDisplay.py?contribId=41&sessionId=7&confId=211600)

Audit & Certification: an auditors perspective

Barbara Sierman

[http://www.dpconline.org/component/docman/doc_download/883-
trustauditorsierman](http://www.dpconline.org/component/docman/doc_download/883-trustauditorsierman)